

סמינר בפראג 2023

חברי עמותה יקרים,

בתוכניות הסמינרים לשנת 2023 נוסיף לחזק הכרתכם מורשת עמנו ולהעמיק ידיעותיכם על דרכי פעילותם של עובדי מדינה ברחבי העולם, אשר בדומה לנו, מתמודדים מול אתגריים משמעותיים.

הרפובליקה הצ'כית היא מדינה במרכז אירופה – ללא מוצא לים. היא מורכבת משני אזורים עתיקים בשם בוהמיה ומוראביה וחלקים מאזור שלזיה. בירתה של המדינה, והעיר הגדולה ביותר בה, היא פראג. במרץ 1999 הצטרפה הרפובליקה הצ'כית לברית נאט"ו ובמאי 2004 הפכה לחברה באיחוד האירופי.

במלחמת העולם השנייה נכבשה צ'כיה בידי גרמניה הנאצית. לאחר המלחמה הפכה שוב לחלק מציכוסלובקיה, שבה כונן משטר סוציאליסטי הנתון לשליטתה של ברית המועצות. ב-1989, בעקבות קריסת ברית המועצות, נפל המשטר הקומוניסטי בציכוסלובקיה, וכעבור זמן קצר התפרקה המדינה בהסכמה לשני מרכיביה, צ'כיה וסלובקיה, שהפכו למדינות עצמאיות ב-1993. בצ'כיה מתקיים משטר דמוקרטי פרלמנטרי יציב. כלכלתה היא כלכלת שוק חופשי מפותחת, מהמצליחות שבין מדינות הגוש הקומוניסטי לשעבר.

במלחמת העולם השנייה שחרר הצבא האדום את שטחי ציכוסלובקיה מידי הנאצים, ולאחר תקופת מעבר קצרה כוננו בה הסובייטים שלטון קומוניסטי שהיה נאמן לברית המועצות. המשטר הקומוניסטי במדינה, אף שהיה חד-מפלגתי ומדכא, היה פחות נוקשה מאשר ברוב מדינות מזרח אירופה. בשנת 1968 הנהיג שליט ציכוסלובקיה, אלכסנדר דובצ'ק, ליברליזציה חלקית במדינה, צמצם את הפגיעה בחופש העיתונות ובזכויות האזרח, שחרר חברי המפלגה שנאסרו או הוגלו במהלך השנים ואף החל במהלכי התקרבות למערב.

צעדים אלה, שקיבלו את הכינוי "האביב של פראג", עוררו דאגה רבה במוסקבה. ב-20 באוגוסט 1968 נערכה הפלישה הסובייטית לציכוסלובקיה ששמה קץ לליברליזציה והשליטה מחדש משטר קומוניסטי נאמן למוסקבה, תחת הנהגתו של גוסטב הוסאק. בקיץ 1989, בעקבות נפילת המשטר הקומוניסטי בברית המועצות, הופל המשטר הקומוניסטי בציכוסלובקיה ב"מהפכת הקטיפה" והמדינה שבה לדמוקרטיה. בינואר 1993 נפרדה לשתי מדינות עצמאיות: הרפובליקה הצ'כית וסלובקיה.

צ'כיה היא דמוקרטיה פרלמנטרית. חוקת צ'כיה מגדירה את מבנה המשטר. נשיא צ'כיה עומד בראש המדינה, עם מספר סמכויות חשובות. על פי החוקה, יש לו הסמכות לפעול במספר תחומים לביצוע שינויים בהם נדרשת חתימתו לצד חתימת ראש הממשלה. עם זאת, עיקר סמכויות השלטון מסורות בידי ראש הממשלה, הזקוק לאמון הפרלמנט. הפרלמנט הצ'כי מורכב משני בתים.

רחוב היצירה 3, קומה 5 (בית ש.א.פ.) רמת-גן 5252141

טלפון: 03-9551333 פקס: 03-9551346

יהדות צ'כיה הייתה אחת הקהילות היהודיות הגדולות והחשובות במרכז אירופה ומיקומה היה באזור צ'כיה של היום. היהודים הראשונים שהגיעו ישבו באזורי בוהמיה (שבירת צ'כיה, פראג נמצאת בשטחה) ומוראביה (שהעיר החשובה בה היא ניקלשבורג). לאזור פנים הארץ הגיעו היהודים רק במהלך המאה ה-10. מאותה תקופה בערך קיימות עדויות ברורות לישיבת סוחרים יהודים באזורים אלו.

ברבע הראשון של המאה ה-19 התערו בהדרגה יהודי בוהמיה ומוראביה בסביבתם בעקבות ראשית האמנציפציה, ורובם כבר לא שמרו מצוות. בשנת 1867 קיבלו יהודי צ'כיה שוויון זכויות מלא ונפסקו ההשפלות והחוקים המפלים שמהם סבלו. בסוף המאה ה-19 היו יהודים רבים מבין שורות הלוחמים על עצמאות צ'כיה ועם קבלת האוטונומיה בשנת 1918 אוחדו כל ארגוני היהודים במדינה תחת "המועצה היהודית במדינה הצ'כית" ובשנת 1920 אף זכו להכרה כמיעוט לאומי אך יהודי צ'כיה לא זכו לאוטונומיה.

בשנות ה-30, עם עליית היטלר לשלטון בגרמניה, גברה האנטישמיות גם בצ'כיה, בעיקר על ידי המיעוטים במדינה. בתחילת עשור זה גם גדלה אוכלוסיית יהודי המדינה כתוצאה מהגירת יהודים מגרמניה אל צ'כיה. עם סיפוחה של צ'כיה לשטחי גרמניה הנאצית, יהודים רבים נמלטו מהמדינה ואלו שנשארו חלו עליהם חוקי נירנברג, כמו על יהודי גרמניה. מקהילה בת כ-395,000 יהודים בשנת 1939, נספו במהלך השואה כ-250,000 היהודים. במהלך המלחמה רבים מיהודי צ'כיה נשלחו למחנה טרזיינשטט.

לאחר השואה, בשנת 1947 חיו בצ'כוסלובקיה כ-44,000 יהודים, מעל למחציתם בצ'כיה. לאחר כינון השלטון הקומוניסטי היה רודולף סלנסקי לשני בהיררכיה במדינה עד אשר נעצר, נשפט והוצא להורג. עם עליית השלטון הקומוניסטי במדינה, נותקו קשרי הקהילה עם שאר קהילות היהודים בעולם. בין השנים 1948–1950 היגרו מצ'כוסלובקיה כ-26,000 יהודים, מתוכם כ-19,000 למדינת ישראל. עם השנים יצאו יהודים רבים נוספים מהמדינה, בעיקר לאחר נפילת המשטר הקומוניסטי בה.

עובד מדינה יקר, עניינך והעשרתך בהכרת תולדות עמנו ומפגש עם עמיתים בתרבויות עולם שונות ומגוונות מנחים אותנו במבנה התוכניות הקיימות עבורך ובהישג ידך. אנו עושים למענך בהערכה ובהוקרה לתרומתך בשירות הציבורי בישראל.

בברכת הדרך ובהצלחה
העמותה לקידום מודעות חברתית

תוכנית הסמינר

היום הראשון-פראג

לאחר הנחיתה נקיים תצפית פנורמית לעבר העיר, המאגדת בתוכה 5 ערים: הראדציני (גבעת המצודה), מאלה סטרנה (העיר הקטנה), יוזפוב (הרובע היהודי), סטרה מסטו (העיר העתיקה), נובה מסטו (העיר החדשה). העיר שוכנת על גבעות לגדות נהר הוולטבה. לאחר מכן ניסע לגשר צ'יבוב ונכנס, רגלית, דרך שדרת פריצקה (השאנו אליזה בגרסתו הצ'כית) לכיכר העיר העתיקה, המוקפת בשלל מבנים היסטוריים.

נתחיל בתצפית על השעון האסטרונומי שעל מגדל בית העירייה הישן, האנדרטה לזכרו של יאן הוס, כומר ופרופסור באוניברסיטת פראג שהטיף נגד שחיתות הממסד הכנסייתי ועל כן הועלה על המוקד. נראה את צריחי כנסיית "גברתנו טין", הנראים כצריחי טירה מאגדות וולט דיסני, ובית הולדתו של הסופר היהודי המפורסם, פרנץ קאפקא. נסיים סיורנו בכיכר עם יציאה מהעיר העתיקה דרך שער "מגדל אבק השריפה" ובית הנציגים. יינתן זמן חופשי לארוחת ערב - העברה לבית במלון וקבלת חדרים.

היום השני-הרובע היהודי

היום נצא לסיור ברובע היהודי - רוב האתרים ברובע משמשים כמוזיאון יהודי ואתר הנצחה. נתחיל ביקורנו בבית הכנסת מייזל, המשמש חלק מהמוזיאון היהודי, כולל תיעוד היסטורי על התפתחות הקהילה היהודית עד המאה ה-18. בין המוצגים אוסף מיוחד של כלי זהב וכסף, חנוכיות, פמוטים ותשמישי קדושה. נראה גם מצבתו (המקורית) של הפייטן אביגדור קרא, את הכובע הצהוב שיהודים הוכרחו לחבוש (בתקופות שפל שונות), את דגם דגל ההוקרה שנתן הקיסר פרדיננד ה-3 כאות הוקרה ליהודים שעזרו לקתולים בהגנתם על העיר מפני הפרוטסטנטים השוודים.

נבקר בבית הכנסת פנקס, אתר זכרון יחיד ומיוחד במינו. על כתליו כתובים היום, באותיות קטנות וצפופות, באדום ושחור שמותיהם של 77,297 יהודי צ'כסלובקיה שנרצחו בשואה. בקומה השנייה של ביהכנ"ס ממוקמת תערוכת ציורים של ילדי מחנה הריכוז טרזינשטאט. בסמוך לביהכנ"ס נבקר בבית הקברות הישן בו נמצאות כ-12,000 מצבות בשטח מצומצם, מעל כ-80,000 קברים. נראה את קבריהם של אביגדור קרא, מרדכי מייזל, המהר"ל. נצא מבית הקברות דרך בית הטהרה. נבקר בביהכנ"ס קלאוס, בו מוצגת תערוכה של עבודות דפוס וכתבי יד עתיקים. נראה את ביהכנ"ס אלט-נוי, בו התפלל הרב יהודה לב בן בצלאל (המהר"ל). סביב אישיותו נרקמו אגדות רבות, המפורסמת שביניהן היא "הגולם".

נסיים ביקורנו בביהכנ"ס הספרדי. ביהכנ"ס שימש בתקופת הנאצים כמחסן חפצים שנגנבו מיהודי צ'כיה, כיום נמצאת במקום תערוכה בנושא תולדות היהודים, מתקופת האמנציפציה ועד ימינו.

היום השלישי - דרזדן

לאחר ארוחת הבוקר, נצא לביקור בדרזדן שבגרמניה – בירת חבל סקסוניה. נראה בית האופרה, מהמפוארים באירופה, והצווינגר- סמלה של העיר ומבני הבארוק המרשימים בגרמניה, בו יצירות מופת. נמשיך בסיור למפעל השיקום הבינלאומי של "כנסיית גברתנו" שנהרסה במלחמת העולם השנייה ונראה את יצירת הפסיפס "מצעד" אצילי סקסוניה". נעלה ל"מרפסת של אירופה" לתצפית על נהר האלבה והעיר החדשה. בדרך הלוך נבקר בשמורת בסטאי המרהיבה ביופייה. דרזדן נחרבה לחלוטין במלחמת העולם השנייה ונשמע על שיקומה.

יום הרביעי פראג-טרזין – טקס זיכרון לקורבנות השואה והנחת זר

לאחר ארוחת הבוקר, נצא לסיור במחנה הריכוז טרזינשטאט (טרזין) – העיר טרזין, כ 60 ק"מ צפונית לפראג, נבנתה במאה ה 18 ע"י יוזף השני ונקראה על שם אמו הקיסרית מריה תרזה. העיר נבנתה כעיר מבצר, במטרה להגן על פראג מפני מתקפה פרוסית. ביוני 1940 נטל הגסטאפו אחריות על העיר, 7,000 תושבי העיר גורשו ממנה ובנובמבר 1941 המקום הופך לגטו מוקף חומה. המקום משמש כמחנה מעבר ליהודי צ'כסלובקיה, אוסטריה, גרמניה ואפילו 500 יהודים מדנמרק, בדרכם אל מחנות ההרג שבמזרח.

התערבותו של מלך דנמרק כופה על הנאצים ביקור של הצלב האדום, אולם הנאצים מנצלים את המבנה המיוחד של הגטו להכנת פעולת הסחה ומכניסים את המקום לביקור בו מציגים את המקום כעיר מגורים שלווה ואנשים בריאים ומאושרים. בספטמבר 1942 חיי במקום מספר שיא של 58,000 יהודים בצפיפות ובתנאי מחיה מחפירים.

סה"כ עברו במחנה כ 160,000 יהודים, כ 35,000 מהם מתו במקום כתוצאה ממחלות ורעב, כ 90,000 נשלחו למחנות ההרג(מהם שרדו כ 4,000), בתום המלחמה שרדו במחנה כ 19,000 נצולים. נבקר ב"מבצר הקטן", ששימש כבית סוהר לתושבי הגטו, במוזיאון היהודי ששימש כבית מגורי הילדים, נחזה בסרט ה"פרופגנדה" המתאר את השקר הגדול של "המחנה לדוגמא". נבקר בקרמטוריום, שם נקיים טקס זכרון ונניח זר לזכרם של הקורבנות.

היום החמישי-קרלובי וארי הסיור המקצועי

אחרי ארוחת הבוקר, נצא לסיור מודרך בעיירת הנופש והמרפא, בה שהו אצילי אירופה. העיר הינה עיירת הספא הגדולה והמפורסמת ביותר בצ'כיה שנוסדה בסביבות שנת 1350. הקיסר הרומי והמלך הצ'כי, קרל ה-4, העניק לה בשנת 1370 מעמד של עיר. לקראת סוף המאה ה-19 העיר קיבלה המראה האדריכלי של ימינו. ראוי לציין מספר מבנים – כנסיית אונדז'יי הקדוש, כנסיית אורתודוקסית של הקדושים פטרוס ופאולוס, התיאטרון העירוני, טיילת מלין וכנסייה מריה מגדל'נה. העיר נמצאת באזור שלמרגלות הרי קרוש'נה.

במהלך הנסיעה יינתן הסבר על הרפובליקה הצ'כית וחיי היום יום במדינה. יימסרו נתונים כלליים לגבי מוסדות השלטון בצ'כיה ואתרים מרכזיים של הממשל. נדון במבנה מקום העבודה, מנגנוניו, תקינה וכדומה - סיור והעמקת ההכרות עם הנושא. נלמד על המבנה השלטוני - מסקנות והשוואה - השירות הציבורי בישראל מול השירות הציבורי בצ'כיה, נלמד כיצד משפיע הממשל על השירות הציבורי ובמה הוא שונה מהשירות הציבורי בישראל.

נקיים סיור מודרך לאורך השדרה הראשית וביקור בקולונאדות השונות, בהן נראה את המעיינות החמים, ובגייזר הגדול. זמן חופשי להמשך סיור בעיירה. לקראת שעות הערב ניסע לשדה התעופה של פראג לטיסתנו חזרה לישראל.